

כָּל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, שְׁלֹא
 תֹּאמַר בְּשֵׁשָׁה יָמִים נִבְרְאוּ כָּלֶם, בְּרִיָּה זֹו בְּיוֹם
 פְּלוֹנִי, וּבְרִיָּה זֹו בְּיוֹם פְּלוֹנִי, אֶלָּא כָּל הַתּוֹלְדוֹת
 שֶׁנִּתְּחַוּוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, תִּדְעַ לָךְ אִימַתִּי
 הַזֶּה. בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. כְּלוּמַר,
 בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם מִמָּשׁ, הָיוּ בָּהֶם כָּל הַתּוֹלְדוֹת, שֶׁנִּתְּחַוּוּ
 מִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, דְּכָתִיב בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה'
 אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

רַבִּי יִיסָא אָמַר, וְהָא כְּתִיב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם
 בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם, אִם בֵּן בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם
 מִמָּשׁ הָיוּ כָּל הַתּוֹלְדוֹת.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, כִּךָּ הוּא, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִתְּחַוּוּ,
 שֶׁהִרְאָהוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם,
 כָּל תּוֹלְדוֹתָיו, וְהֶעֱבִירָם לְפָנָיו הַנְּשָׁמוֹת בְּדִיוֹקְנֵיהֶן,

לשון הקודש

הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, שֶׁכְּתוּב בְּיוֹם עֲשׂוֹת
 ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

רַבִּי יִיסָא אָמַר, וְהָרִי כְּתוּב (שם ה) זֶה סֵפֶר
 תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם.
 אִם בֵּן, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם מִמָּשׁ הָיוּ כָּל
 הַתּוֹלְדוֹת.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, כִּךָּ הוּא, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם
 נִתְּחַוּוּ שֶׁהִרְאָהוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם כָּל תּוֹלְדוֹתָיו וְהֶעֱבִירָם

בְּשֵׁם רַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר, כִּי הַכְּתוּב
 לְהוֹרוֹת, כִּי לְאַחַר שֶׁסֵּפֶר כָּל הַתּוֹלְדוֹת
 שֶׁהוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, שְׁלֹא תֹאמַר
 בְּשֵׁשָׁה יָמִים נִבְרְאוּ כָּלֶם, בְּרִיָּה זֹו בְּיוֹם
 פְּלוֹנִי וּבְרִיָּה זֹו בְּיוֹם פְּלוֹנִי, אֶלָּא כָּל
 הַתּוֹלְדוֹת שֶׁנִּתְּחַוּוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ,
 תִּדְעַ לָךְ מַתִּי הָיוּ, (שם) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה'
 אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. כְּלוּמַר, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם
 מִמָּשׁ הָיוּ בָּהֶם כָּל הַתּוֹלְדוֹת שֶׁנִּתְּחַוּוּ מִן

וְהָיָה אֹמֵר, זֶה פְּלוֹנִי, וְזֶה פְּלוֹנִי. זֶה חֶכֶם הַדּוֹר,
וְזֶה דִיּוֹן הַדּוֹר, וְכֵן כָּל הַדּוֹרוֹת וּמִנְהִיגֵיהֶן.

ר' יִצְחָק בְּשֵׁם ר' חֵיָא אָמַר, מִה פְּתִיב לְמַעְלָה
מִן הָעֵנָן. וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם.
לְאַחַר שֶׁאָמַר וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה
וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. מִהוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה. אֶת כָּל
לְרַבּוֹת עֵינַן הַמַּלְאָכִים, שֶׁהֵם טוֹב מְאֹד. וּבְכָל
הַנִּבְרָאִים לֹא נֶאֱמַר אֱלֹא כִּי טוֹב בְּלִבְדָּה, וּבְכָאן כִּי
טוֹב מְאֹד. מְלַמֵּד שֶׁהַמַּלְאָכִים נִבְרָאוּ וְנֶאֱמַר
עֲלֵיהֶם כִּי טוֹב מְאֹד.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק לָמָּה עוֹד הוֹסִיף קָרָא וְאָמַר
וַיְכַלּוּ. אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, לְשׁוֹן פְּסוּף הוּא.
וְכָל צְבָאָם בְּכֻלָּל, הֵם הַמַּלְאָכִים הַנִּבְרָאִים צְבָא
הַשָּׁמַיִם. הֵדָּא הוּא דְכִתְיִב, (מ"א יב יט) וְכָל צְבָא

לשון הקודש

טוֹב מְאֹד. וּבְכָל הַנִּבְרָאִים לֹא נֶאֱמַר
אֱלֹא כִּי טוֹב בְּלִבְדָּה, וּבְכָאן כִּי טוֹב מְאֹד,
מְלַמֵּד שֶׁהַמַּלְאָכִים נִבְרָאוּ, וְנֶאֱמַר עֲלֵיהֶם
כִּי טוֹב מְאֹד.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה עוֹד הוֹסִיף
הַכְּתוּב וְאָמַר וַיְכַלּוּ? אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה,
לְשׁוֹן פְּסוּף הוּא, וְכָל צְבָאָם בְּכֻלָּל, הֵם
הַמַּלְאָכִים הַנִּבְרָאִים צְבָא הַשָּׁמַיִם. זֶהוּ
שֶׁכְּתוּב וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמֵד עֲלֵיו.

לְפָנָיו הַנְּשָׁמוֹת בְּדַמְיוֹתֵיהֶם, וְהָיָה אֹמֵר:
זֶה פְּלוֹנִי וְזֶה פְּלוֹנִי, זֶה חֶכֶם הַדּוֹר וְזֶה דִּיּוֹן
הַדּוֹר, וְכֵן כָּל הַדּוֹרוֹת וּמִנְהִיגֵיהֶן.

רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי חֵיָא אָמַר, מִה
פְּתוּב לְמַעְלָה מִן הָעֵנָן? (שם ב) וַיְכַלּוּ
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. לְאַחַר שֶׁאָמַר
(שם א, לא) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה
וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, מִהוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה?
אֶת כָּל - לְרַבּוֹת עֵינַן הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם

הַשָּׁמַיִם עוֹמֵד עָלָיו. וּבְשֹׁנֵמֶר הַמְּלֹאכָה, נִכְסְפָה
וּבְלִתָּה לְכָל רוֹאֶיהָ.

אָמַר רַבִּי נַחֲמָן, וַיִּכְלוּ: כָּלוּ מִמַּעֲשֵׂהָ, כָּלוּ
מִמַּחֲשָׁבָה. וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיוֹם
הַשַּׁבָּת הַזֶּה נִגְמַת עוֹלָם הַבָּא. שְׁעֵתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְשָׁבוֹת בְּשַׁבְּיעֵי, מֵאֵי בְּשַׁבְּיעֵי. בְּאַלְפֵי הַשַּׁבְּיעֵי.

וְאָמַר רַב נַחֲמָן, נִפְשׁ יִתְּרָה נִתְּוֹסְפַת בְּאָדָם בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת. (דף כ"ב ע"א) אָמַר לִיָּה רַבִּי, מֵאֵי נִפְשׁ
יִתְּרָה זֶה, אָמַר לִיָּה, רוּחַ הַקָּדוֹשׁ שְׁשׁוּרָה עָלָיו,
וּמִכְתִּיר לְאָדָם בְּכֶתֶר קָדוֹשׁ, בְּכֶתְרֵי הַמְּלֹאכִים.
וְהוּא מֵאוֹתוֹ רוּחַ, שְׁעֵתִיד לְשָׁרוֹת עַל הַצְּדִיקִים
לְעֵתִיד לָבֵא. וְעַל פֶּן חָיִב אָדָם לְכַבֵּד אֶת יוֹם
הַשַּׁבָּת, עַל הָאֵי אוֹשְׁפִיזָא קַדִּישָׁא דְשָׂרְיָא עִמּוּיהָ.

לשון הקודש

בְּאָדָם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. אָמַר לוֹ, רַבִּי, מֵאֵי
הַנִּפְשׁ הַיִּתְרָה הַזֶּה? אָמַר לוֹ, רוּחַ הַקָּדוֹשׁ
שְׁשׁוּרָה עָלָיו וּמִכְתִּירָה אֶת הָאָדָם בְּכֶתֶר
קָדוֹשׁ, בְּכֶתְרֵי הַמְּלֹאכִים. וְהוּא מֵאוֹתוֹ
הַרוּחַ שְׁעֵתִיד לְשָׁרוֹת עַל הַצְּדִיקִים
לְעֵתִיד לָבֵא, וְעַל פֶּן חָיִב הָאָדָם לְכַבֵּד
אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, עַל הָאוֹרַח הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה
שְׁשׁוּרָה עִמּוֹ.

וּבְשֹׁנֵמֶר הַמְּלֹאכָה, נִכְסְפָה וּבְלִתָּה לְכָל
רוֹאֶיהָ.
אָמַר רַבִּי נַחֲמָן, וַיִּכְלוּ - כָּלוּ מִמַּעֲשֵׂהָ,
כָּלוּ מִמַּחֲשָׁבָה, וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה נִגְמַת עוֹלָם הַבָּא, שְׁעֵתִיד
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשָׁבוֹת בְּשַׁבְּיעֵי. מֵאֵי
זֶה בְּשַׁבְּיעֵי? בְּאַלְפֵי הַשַּׁבְּיעֵי.
וְאָמַר רַב נַחֲמָן, נִפְשׁ יִתְרָה נִתְּוֹסְפַת

וְאָמַר רבי נחמן, רוחא דא איך אתקרי. מכובד
אתקרי. וקדוש אתקרי. הָדָא הוּא דְכְתִיב,
(ישעיה נח י) וקראת לשפת עונג כמשמעו, לקדוש ה'
מכבד, היא תוספת הרוח הנקרא קדוש ה',
הנקרא מכובד.

אָמַר רבי יצחק, כְּשִׁסְיָמוּ הַמְּלָאכֹת בְּכֶלֶם, בְּרָכָם
הקדוש ברוך הוא, וְהַכִּינָם בְּעוֹלָם, וְצוּהָ
לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שְׂלָא יִשְׁנָה הִכְנָתוֹ, מֵאוֹתוֹ הָעֵינִין
שְׁעִשְׂאָהוּ. וְשָׁכַל אֶחָד וְאֶחָד יוֹצִיא תוֹלְדָתוֹ, הָרְאוּי
לוֹ, מִכָּאן וְלַעוֹלָם. הָדָא הוּא דְכְתִיב, אֲשֶׁר בָּרָא
אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. מֵאֵי לַעֲשׂוֹת. לְהוֹלִיד וְלְהוֹצִיא כָּל
דְּבָר בְּמוֹתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, זֶה גּוֹף הַיְשָׁדִים,
שְׂלָא נִגְמְרָה מְלֵאכְתָּם.

רַבִּי יוֹסִי בַר נַחְמָן אָמַר, בֵּינָן שְׁנַכְנַם שִׁפְתָּי, כָּל
הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרְאוּ בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שָׁבְתוּ

לשון הקודש

הכנתו מאותו הענין שעשאהו, ושכל
אחד ואחד יוציא תולדתו הראוי לו
מכאן ולעולם. זהו שפתוב (בראשית ב) אשר
ברא אלהים לעשות. מה זה לעשות?
להוליד ולהוציא כל דבר במוותו. רבי
יהודה אומר, זה גוף הישדים, שלא
נגמרה מלאכתם.

רבי יוסי בר נחמן אמר, בין שנכנס

וְאָמַר רבי נחמן, הרוח הזו איך נקראת?
נקראת מכבד, נקראת קדוש. זהו
שפתוב (ישעיה נח) וקראת לשפת עונג,
כמשמעו. לקדוש ה' מכבד, היא תוספת
הרוח הנקרא קדוש ה', הנקרא מכבד.

אמר רבי יצחק, כְּשִׁסְיָמוּ הַמְּלָאכֹת
בְּכֶלֶם, בְּרָכָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַכִּינָם
בְּעוֹלָם, וְצוּהָ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שְׂלָא יִשְׁנָה

וְשָׁקְטוּ, כָּל אֶחָד לְפִי בְרִייתוֹ. דִּתְנִינוּ, אוֹתָן
הָאוֹמְנִין שֶׁהָיוּ מוֹצִיאִין תּוֹלְדוֹתָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם,
שָׁקְטוּ וְנָחוּ, וְרָאוּ כִּי כָּלֵם שְׁלָמִים, וְכָל תּוֹלְדוֹתָם
עִמָּהֶם, בְּקִיּוּם וּמַעֲשֵׂה.

הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
בְּהִבְרָאָם. אָמַר רַב נַחֲמָן, בְּאָדָם הַמְּשַׁבֵּחַ
וְאוֹמֵר, אֵלֹהִים הֵם הַדְּבָרִים שְׂאִין כְּמוֹתָם. בְּהִבְרָאָם,
ר' יִצְחָק אָמַר, בְּהִ"א בְּרָאָם. ר' יְהוּדָה אוֹמֵר
בְּהִבְרָאָם, מִמַּשׁ בְּדַמּוֹתָם בְּכַחוֹתָם וּבְשְׁלִימוֹתָם.

וְרַב נַחֲמָן אָמַר, אֵל תִּקְרִי בְּהִבְרָאָם, אֵלֶּה
בְּאַבְרָהָם. שֶׁקֶבֶל תּוֹרְתוֹ וּבְרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׂם
בוֹ. וְאֵלְמֵלֵא אַבְרָהָם, שֶׁקֶבֶל תּוֹרְתוֹ וּבְרִיתוֹ שֶׁל
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ,
שֶׁנֶּאֱמַר, (ירמיה לג כה) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹזֵם וְלִיְלֵא חֶקֶת
שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי.

לשון הקודש

הַמְּשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר, אֵלֹהִים הֵם הַדְּבָרִים שְׂאִין
כְּמוֹתָם. בְּהִבְרָאָם, רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּהִ"א
בְּרָאָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּהִבְרָאָם, מִמַּשׁ
בְּדַמּוֹתָם בְּכַחוֹתָם וּבְשְׁלִמוֹתָם.

וְרַב נַחֲמָן אָמַר, אֵל תִּקְרִי בְּהִבְרָאָם,
אֵלֶּה בְּאַבְרָהָם, שֶׁקֶבֶל תּוֹרְתוֹ וּבְרִיתוֹ
אֲשֶׁר שָׂם בוֹ. וְאֵלְמֵלֵא אַבְרָהָם שֶׁקֶבֶל
תּוֹרְתוֹ וּבְרִיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא

שָׁבַת, כָּל הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרְאוּ בְּמַעֲשֵׂה
בְּרֵאשִׁית שָׁבַתוֹ וְשָׁקְטוּ, כָּל אֶחָד לְפִי
בְרִיתוֹ. שֶׁשְׁנִינוּ, אוֹתָם הָאוֹמְנִים שֶׁהָיוּ
מוֹצִיאִים תּוֹלְדוֹתָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, שָׁבַתוֹ
וְנָחוּ, וְרָאוּ כִּי כָּלֵם שְׁלָמִים, וְכָל
תּוֹלְדוֹתָם עִמָּהֶם, בְּקִיּוּם וּמַעֲשֵׂה.

זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (שם) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם
וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם. אָמַר רַב נַחֲמָן, בְּאָדָם

וְאֵל תִּתְמָה עַל זֶה, דִּהָא תִּנּוּן כְּתִיב, (תהלים קד)
 הָרִים הַגְּבוּהִים לְיַעֲלִים סְלָעִים מִחֶסֶה
 לְשַׁפְּנִים. אִם הָרִים הַגְּבוּהִים, נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם
 לְיַעֲלִים. וְהַסְּלָעִים לֹא נִבְרָאוּ, אֶלָּא לְשַׁפְּנִים. אֵל
 תִּתְמָה לְהִיּוֹת הָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבִיל אֲבָרָהֶם, שְׁקִיִּים
 כָּל הַתּוֹרָה, וְכֹל מֵה שֶׁנִּצְטַוָּה מִהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.
 רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, בְּה' בְּרָאֵם, הִדָּא
 הוּא דְכְּתִיב, (שמות כג כא) כִּי שָׁמִי בְּקִרְבּוֹ.

עוֹד אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, לֹא נִתְיַחַד
 שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכֹל הַנִּבְרָאִים,
 זוֹלָתִי בְּאֵלֶּה, דְּכְּתִיב בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ
 וְשָׁמַיִם כַּדְּקֶאֱמַרְןָ. וְלֹא נִזְכְּרוּ חֵיּוֹת וּבְהֵמוֹת, וְלֹא
 שׁוֹם נִבְרָא מֵאוֹתָם שֶׁהֵם נִפְסְדִים וְכָלִים, אֶלָּא עַל
 אוֹתָם שֶׁהֵם קַיִימִים לְעוֹלָם, הַזְּכִיר שְׁמוֹתָיו.

לשון הקודש

הַתּוֹרָה וְכֹל מֵה שֶׁנִּצְטַוָּה מִהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה,
 בְּה' בְּרָאֵם, זֶהוּ שְׁכָתוּב (שמות כג) כִּי שָׁמִי
 בְּקִרְבּוֹ.

עוֹד אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה,
 לֹא נִתְיַחַד שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּכֹל הַנִּבְרָאִים זוֹלָתִי בְּאֵלֶּה, שְׁכָתוּב
 (בראשית ה) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ
 וְשָׁמַיִם, כִּפְּי שְׁאֵמַרְנוּ. וְלֹא נִזְכְּרוּ חֵיּוֹת

נִתְקַיְמוּ שָׁמַיִם וָאֶרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לג) אִם
 לֹא בְרִיתִי יוֹסֵם וְלִילָה חִקַּת שָׁמַיִם וָאֶרֶץ
 לֹא שְׁמַתִּי.

וְאֵל תִּתְמָה עַל זֶה, שֶׁהָרִי שְׁנִינּוּ, כְּתוּב
 (תהלים קד) הָרִים הַגְּבוּהִים לְיַעֲלִים סְלָעִים
 מִחֶסֶה לְשַׁפְּנִים. אִם הָרִים הַגְּבוּהִים
 נִבְרָאוּ בְּעוֹלָם לְיַעֲלִים, וְהַסְּלָעִים לֹא
 נִבְרָאוּ אֶלָּא לְשַׁפְּנִים, אֵל תִּתְמָה לְהִיּוֹת
 הָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבִיל אֲבָרָהֶם, שְׁקִיִּים כָּל

רַב הוֹנָא אָמַר, יוֹם שְׁנַכְסְפוּ קַמִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא בְּרִית שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְרָאָה הַשַּׁבָּת שֶׁהִיא
מְנוּחָה וְקְדוּשָׁה, הִכִּינוּ לַדּוֹרוֹת.

וְתֵאנָא, אֵין לָךְ בְּכַל שַׁבַּת וְשַׁבַּת, שְׂאִין הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ לַחֹל עִם הַצְּדִיקִים בְּיַם
עָדָן. וְנִיזְוִינָן מִהֵוּא זִינָא דְאַסְפְּקִלְרִיָּא הַמְּאִירָה.
הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שה"ש ד' ו) עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם, זֶה יוֹם
הַשַּׁבָּת. אֵלְךָ לִי אֵל הַר הַמּוֹר וְאֵל גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה,
זֶה הָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר רַב הוֹנָא, אֵל תְּתַמָּה עַל זֶה, וּמָה בְּעוֹלָם
הַזֶּה נוֹתֵן הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּחַ קְדוּשׁ
לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וּמְכַתִּירָן בּוֹ.
הַצְּדִיקִים שְׁיִשְׁנָם בְּעוֹלָם הַבָּא, אֵינּוּ דִין לְהַכְתִּיר
לָהֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּכֶתֶר.

לשון הקודש

הצדיקים בגן עדן, ונזונים מאותו הזיו
של האספקלריה המאירה. זהו שבתוב
(שיר ד) עד שיפוח היום, זה יום השבת.
אלך לי את הר המור ואל גבעת
הלבונה, זה העולם הבא.

ואמר רב הונא, אל תתמה על זה, ומה
בעולם הזה נותן הקדוש ברוך הוא רווח
קדוש לכל אחד ואחד ביום השבת
ומכתירן בו - הצדיקים שישנם בעולם

ובהמות ולא שום נברא מאותם שהם
נפסדים וכלים, אלא על אותם שהם
קיימים לעולם הזכיר שמותיו.

רב הונא אמר, יום שנכספו לפני
הקדוש ברוך הוא ברית שמים וארץ,
וראה השבת שהיא מנוחה וקדושה,
הכינו לדורות.

ולמדנו, אין לך בכל שבת ושבת שאין
הקדוש ברוך הוא הולך לחל עם

תָּא תַּזִּי, אָמַר רַב הוּנָא, אֶפְלוּ הָרִשְׁעִים שְׂבִיגֵיהֶנּוּ,
 מוּכְתָרִין הֵם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְשׁוֹקְטִין וְנוֹחִין.
 דְּאָמַר רַב הוּנָא, אִין לָךְ רִשְׁע מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִין לוֹ
 מַעֲשִׂים טוֹבִים, דְּמַעֲלִיָּא לְהוּ לְעֵלְמָא דְאֲתִי.
 וְאִמְתִּי מַעֲלִיָּא לְהוּ. בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. לְהִיזֵת כְּלָם
 מוּכְתָרִים בְּכַתְר שַׁבָּת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי הָרִשְׁעִים שְׂחַלְלוּ שַׁבָּת
 בְּפִרְהֶסְיָא, יֵשׁ לָהֶם מַעֲלָה בְּכַתְר שַׁבָּת.
 אָמַר לִיה, אִין. דְּהָא תַּנּוּ, (שמות טז כב) וַיְהִי בְּיוֹם
 הַשְּׁשִׁי לָקְטוּ לֶחֶם מִשְׁנֵה לֶכֶךְ נְדוּנִים הָרִשְׁעִים
 בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי מִשְׁנֵה, לְהַרְוִיחַ לָהֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

כִּי יוֹם שַׁבָּת נִקְרָא שָׁלָם, וְלֹא נִגְרַע. לְפִיכֶךְ אִינוּ
 נִגְרַע מִהַטּוֹב וְהַהֲנָאָה שְׂבוּ, בֵּין לְצַדִּיקִים בֵּין
 לְרִשְׁעִים. וְלַהּזֹרוֹת שְׂלֹא לְחַנּוּם אָמְרָה תּוֹרָה,

לשון הקודש

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי הָרִשְׁעִים שְׂחַלְלוּ
 שַׁבָּת בְּפִרְהֶסְיָא יֵשׁ לָהֶם מַעֲלָה בְּכַתְר
 שַׁבָּת? אָמַר לוֹ, כֵּן, שְׂחַרִּי שְׂנִינּוּ (שמות טז)
 וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי לָקְטוּ לֶחֶם מִשְׁנֵה, לֶכֶךְ
 נְדוּנִים הָרִשְׁעִים בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי מִשְׁנֵה,
 לְהַרְוִיחַ לָהֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

כִּי יוֹם הַשַּׁבָּת נִקְרָא שָׁלָם, וְלֹא נִגְרַע.
 לְפִיכֶךְ אִינוּ נִגְרַע מִהַטּוֹב וְהַהֲנָאָה שְׂבוּ,
 בֵּין לְצַדִּיקִים בֵּין לְרִשְׁעִים. וְלַהּזֹרוֹת שְׂלֹא

הֲבֵא, אִינוּ דִּין לְהַכְתִּיר לָהֶם בְּיוֹם
 הַשַּׁבָּת בְּכַתְר?!

בֵּא וּרְאֵה, אָמַר רַב הוּנָא, אֶפְלוּ
 הָרִשְׁעִים שְׂבִיגֵיהֶנּוּ מְכַתְרִים הֵם בְּיוֹם
 הַשַּׁבָּת, וְשׁוֹקְטִים וְנוֹחִים. שְׂאָמַר רַב
 הוּנָא, אִין לָךְ רִשְׁע מִיִּשְׂרָאֵל שְׂאִין לוֹ
 מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׂמוּעִילִים לָהֶם לְעוֹלָם
 הֲבֵא. וּמְתִי מוּעִילִים לָהֶם? בְּיוֹם הַשַּׁבָּת,
 לְהִיזֵת כְּלָם מְכַתְרִים בְּכַתְר שַׁבָּת.

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשָּׁבֹת. וְהִזְהִירָה עַל יוֹם הַשָּׁבֹת, יוֹתֵר מִכָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָהּ. וְתֵאנָא, כָּל הַמְּקַיִים אֶת הַשָּׁבֹת, כְּאֵלוֹ מְקַיִים אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא יֵשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כִּפּוּי כְבוֹדוֹ, עַד שֶׁבָּא שָׁבֹת, וְנִתְעַלָּה וַיֵּשֵׁב עַל כִּפּוּי. אָמַר לִיהוּ ר' יוֹסִי, וְהָא קוּדְם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם יֵשֵׁב הָיָה הָיָה וַיְהִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי מִשְׁמַע לָן דְּעַל כִּפּוּי כְבוֹדוֹ מִמָּשׁ הוּא, לֹא.

אֵלָּא הָכִי תַנִּינָן, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, לֹא הָיָה מִי שִׁיקְלָם לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיִּכְיֵר אוֹתוֹ. בֵּינָן שְׁבָרָא עוֹלָמוֹ, בְּרָא הַמְּלָאכִים, וְחַיּוֹת הַקִּדְשׁ, וְהַשָּׁמַיִם, וְכָל צְבָאָם, וּבְרָא אֶת הָאָדָם, וְכָל מוֹכְנִים לְשַׁבַּח לְיוֹצְרָם וּלְפִאָרוֹ. וְעַדִּין לֹא הָיָה

לשון הקודש

יֵשֵׁב הָיָה הָיָה וַיְהִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם מִשְׁמִיעַ לָנוּ שֶׁעַל כִּפּוּי כְבוֹדוֹ מִמָּשׁ הוּא - לֹא.

אֵלָּא כִּד תַנִּינָן, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיָה מִי שִׁיקְלָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיִּכְיֵר אוֹתוֹ. בֵּינָן שְׁבָרָא עוֹלָמוֹ, בְּרָא הַמְּלָאכִים וְחַיּוֹת הַקִּדְשׁ, הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם, וּבְרָא אֶת הָאָדָם, וְכָל מוֹכְנִים

לְחַנּוּם אָמַרָה תּוֹרָה (שְׁמוֹת לא) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשָּׁבֹת. וְהִזְהִירָה עַל יוֹם הַשָּׁבֹת יוֹתֵר מִכָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָהּ, וְלִמְדָנוּ, כָּל הַמְּקַיִים אֶת הַשָּׁבֹת כְּאֵלוֹ מְקַיִים אֶת כָּל הַתּוֹרָה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא יֵשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כִּפּוּי כְבוֹדוֹ, עַד שֶׁבָּא שָׁבֹת וְנִתְעַלָּה וַיֵּשֵׁב עַל כִּפּוּי. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְהָיָה קוּדְם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם

פֶּאֶר וְשָׁבַח לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּכְנַס שַׁבָּת, וְשָׁקְטוּ כָּלָם,
וּפְצָחוּ רִנָּה וְשִׁבְחָה, הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים, וְאִזּוּ יָשַׁב
עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ. כְּלוּמַר, אֲזִי הָיָה מִי שֶׁיִּכְבֹּר אֶת
כְּבוֹדוֹ (נ"א בוראו), וְיִשְׁבַּח לְכְבוֹדוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵינן לָךְ שִׁבְחָה וְקִלּוּם לְפָנָיו
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבָּחוּ שָׁל שַׁבָּת,
הָעֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים כָּלָם מִשִּׁבְחִין לוֹ כְּאַחַד,
וְאֶפְלוּ יוֹמוֹ שָׁל הַשַּׁבָּת מִמֶּשׁ, מִשִּׁבְּחָה לוֹ, הֲדָא הוּא
דְּכַתִּיב, (תהלים צב א) מְזֻמָּר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים, ר' תַּנְחֻם פְּתַח, (ישעיה מב ה) כֹּה
אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם וְגו' .
כְּשֶׁבְרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, בְּרָא אוֹתָם
מֵאֵין, וְהוֹצִיאָם אֶל הַפּוֹעֵל, וְעָשָׂה מֵהֶם מַמְשׁוֹת.
וּבְכָל מְקוֹם אֶתָּה מוֹצֵא בּוֹרָא, עַל דְּבַר שֶׁבְרָאוּ
מֵאֵין, וְהוֹצִיאֵנוּ לַפּוֹעֵל.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

שַׁבָּת הָעֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים כָּלָם מִשִּׁבְּחִים
לוֹ כְּאַחַד, וְאֶפְלוּ יוֹמוֹ שָׁל הַשַּׁבָּת מִמֶּשׁ
מִשִּׁבְּחָה לוֹ, זֶהוּ שִׁבְּחוּב (תהלים לב) מְזֻמָּר
שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים (בראשית ב). רַבִּי תַּנְחֻם
פְּתַח, (ישעיה מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרָא
הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם וְגו' , כְּשֶׁבְרָא הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, בְּרָא אוֹתָם מֵאֵין,

לְשַׁבַּח לְיוֹצְרָם וּלְפָאֵרוֹ. וְעַדִּין לֹא הָיָה
פֶּאֶר וְשָׁבַח לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּכְנַס שַׁבָּת
וְשָׁקְטוּ כָּלָם, וּפְצָחוּ רִנָּה וְשִׁבְּחָה
הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים, וְאִזּוּ יָשַׁב עַל כִּסֵּא
כְבוֹדוֹ. כְּלוּמַר, אֲזִי הָיָה מִי שֶׁיִּכְבֹּר אֶת
כְּבוֹדוֹ (בוראו) וְיִשְׁבַּח לְכְבוֹדוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵינן לָךְ שִׁבְחָה וְקִלּוּם
לְפָנָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁבָּחוּ שָׁל

אָמַר רַב הַסֵּדָא, וְכִי הַשָּׁמַיִם מֵאִין נִבְרְאוּ, וְהֵלֵא
מֵאוֹתוֹ הָאֹר שֶׁל מַעְלָה נִבְרְאוּ. אָמַר רַבִּי
תַּנְחוּם, כִּךְ הוּא, אֵלֶּא גוּף הַשָּׁמַיִם מֵאִין הָיָה,
וְצוּרְתָם מִדְּבַר מַמְשׁוּת. וְכֵן הוּא הָאָדָם.

וְתַמְצָא בַּשָּׁמַיִם בְּרִיאָה, וְאַחַר כֵּךְ עֲשֵׂיהָ. בְּרִיאָה
בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם, כְּלוֹמַר מֵאִין. עֲשֵׂיהָ,
לְעוֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם, מִדְּבַר מַמְשׁוּת, מֵאוֹתוֹ הָאֹר שֶׁל
מַעְלָה. וְאָמַר רַבִּי תַנְחוּם, עֲשֵׂיהָ הוּא תְקוּן הַדְּבַר
בְּגוֹדֵל וּמַעְלָה מִכַּמּוֹת שְׁהָיָה. כְּמָה דְאַתָּה אָמַר, (ש"ב
ח יג) וַיַּעַשׂ דְּוֹד שֵׁם.

אָמַר רַבִּי חֲנִילָאִי, פְּסוּקָא דָּא לָא אָתָּא אֵלֶּא
לְהַדְרֵשׁ. וַיִּיצֵר בְּשָׁנֵי יוֹדִין, וְכָל הַשָּׂאֵר אֶתָּה
מוֹצֵא בְּיוד אֶחָד. אֵלֶּא כָּל מַה שֶּׁבְרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בְרָא בְּמַעְלָה (דף כב ע"ב) כְּבִנְיָה,

לשון הקודש

עֲשֵׂיהָ. בְּרִיאָה - בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם, כְּלוֹמַר
מֵאִין. עֲשֵׂיהָ - לְעוֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם, מִדְּבַר
מַמְשׁוּת, מִהָאֹר שֶׁל מַעְלָה. וְאָמַר רַבִּי
תַנְחוּם, עֲשֵׂיהָ הוּא תְקוּן הַדְּבַר בְּגוֹדֵל
וּמַעְלָה מִכַּמּוֹת שְׁהָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַשׂ
דְּוֹד שֵׁם.

אָמַר רַבִּי חֲנִילָאִי, הַפְּסוּק הַזֶּה לֹא בָּא
אֵלֶּא לְהַדְרֵשׁ, וַיִּיצֵר בְּשָׁנֵי יוֹדִין, וְכָל
הַשָּׂאֵר אֶתָּה מוֹצֵא בְּיוד אֶחָד. אֵלֶּא כָּל

וְהוֹצִיָּאם אֶל הַפְּעַל וְעֲשָׂה מֵהֶם מַמְשׁוּת.
וְכָל מְקוֹם אֶתָּה מוֹצֵא בּוֹרֵא עַל דְּבַר
שֶׁבְרָאוּ מֵאִין וְהוֹצִיאוּ לַפְּעַל.

אָמַר רַב הַסֵּדָא, וְכִי הַשָּׁמַיִם מֵאִין
נִבְרְאוּ, וְהֵלֵא מֵאוֹתוֹ הָאֹר שֶׁל מַעְלָה
נִבְרְאוּ? אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, כִּךְ הוּא! אֵלֶּא
גוּף הַשָּׁמַיִם מֵאִין הָיָה, וְצוּרְתָם מִדְּבַר
מַמְשׁוּת, וְכֵן הוּא הָאָדָם.

וְתַמְצָא בַּשָּׁמַיִם בְּרִיאָה, וְאַחַר כֵּךְ

אֵלֶּא הָאָדָם לְבַדּוֹ. שְׁנַתֵּן בּוֹ כַח מִן הָעֲלִיּוֹנִים,
 לְדַעַת וּלְחַפְּיֹר וּלְחַבְּדִיל בֵּין הַטּוֹב וּבֵין הָרָע, וְהוּא
 מְעוֹפָר בְּכַבּוּד וְהָדָר, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים ח)
 וְכַבּוּד וְהָדָר תַּעֲטִירָהוּ, וְהוּא מוֹשֵׁל עַל כָּל מַעֲשֵׂה
 יָדָיו, הָדָא הוּא דְכָתִיב, (שם ח ז) תִּמְשִׁילָהוּ בְּמַעֲשֵׂי
 יָדָיו, וְאַחַר כָּל הַשְּׂבִיחַ הַזֶּה כְּשֶׁהוּא זוֹכֵר שֶׁהוּא
 עֹפֵר וַיִּשׁוּב אֶל הָעֵפֶר, הַכֹּל נַעֲשֶׂה הַכֹּל לְפָנָיו,
 וְאוֹמֵר וַיִּי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, פִּלְגַּת הַתִּיבָה, וַיִּצַר ה'
 אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה, וַיִּשׁוּב אֶל
 הָעֵפֶר כְּמוֹת שְׁהִיָּה.

דְּבַר אַחַר וַיִּצַר י"י אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן
 הָאֲדָמָה. אָמַר רַבִּי שְׁלֹם, יִצְרוּ בְּשָׁנֵי יִצְרִים,
 בְּיִצְרַט טוֹב וּבְיִצְרַר הָרָע. מָה שְׂאִין בֵּן בְּשָׂאָר
 הַבְּרִיּוֹת. כִּדִּי לְנַפְּוֹת בּוֹ אֶת הָאָדָם וַיְהִיָּה פְתַחוֹן
 פֶּה לְצַדִּיקִים, וְלֹא יְהִיָּה פְתַחוֹן פֶּה לְרָשָׁעִים.

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

הַזֶּה, כְּשֶׁהוּא זוֹכֵר שֶׁהוּא עֹפֵר וַיִּשׁוּב אֶל
 הָעֵפֶר, הַכֹּל נַעֲשֶׂה הַכֹּל לְפָנָיו, וְאוֹמֵר וַיִּצַר ה'
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, חֶלֶק הַתִּבָּה, וַיִּצַר ה'
 אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה,
 וַיִּשׁוּב אֶל הָעֵפֶר כְּמוֹת שְׁהִיָּה.

דְּבַר אַחַר, וַיִּצַר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם
 עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה. אָמַר רַבִּי שְׁלֹם, יִצְרוּ
 בְּשָׁנֵי יִצְרִים, בְּיִצְרַר טוֹב וּבְיִצְרַר הָרָע, מָה

מֵה שֶׁבְּרָא הַקּוּדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ,
 לֹא בְּרָא כְּמַעֲלָה בְּבִינָה, אֵלֶּא הָאָדָם
 לְבַדּוֹ, שְׁנַתֵּן בּוֹ כַח מִן הָעֲלִיּוֹנִים לְדַעַת
 וּלְחַפְּיֹר וּלְחַבְּדִיל בֵּין הַטּוֹב וּבֵין הָרָע,
 וְהוּא מְעוֹפָר בְּכַבּוּד וְהָדָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
 (תהלים ח) וְכַבּוּד וְהָדָר תַּעֲטִירָהוּ, וְהוּא מוֹשֵׁל
 עַל כָּל מַעֲשֵׂה יָדָיו. זֶהוּ שְׂכַתְנוּב (שם)
 תִּמְשִׁילָהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו. וְאַחַר כָּל הַשְּׂבִיחַ

אָמַר רַבִּי אֲבָא, מִפְּנֵי מָה כְּתִיב ה', וְאַחַר כֵּן אֱלֹהִים. אֵלֶּא הַשֵּׁם שֶׁהוּא שְׁמוֹ מִפֶּשׁ, שֵׁם הַקְּיּוּם. נֶאֱמַר עַל הַנְּשָׁמָה, שֶׁהוּא בְּאָדָם קִיּוּמָת. אֱלֹהִים, שֶׁהוּא שֵׁם מְשׁוֹתָף, נֶאֱמַר עַל הַגּוֹף, שֵׁשׁ בּוֹ שׁוֹתְפוֹת.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, שֵׁם הַקְּיּוּם, גָּזִיר וְשִׁלְיָטָא, כְּהַדִּין טְרִיפִין שְׁקִיפִין דְּרַגְלִין. וְלֹא אוֹזִיפִין לְאַחֲרוֹן. וּבְגִינֵי כֶּךָ, לֹא אֲדַכֵּר בְּעוֹבְדוֹי דְּבְרָאשִׁית, אֵלֶּא חַד אֶת מְשָׁמוֹ, וְהוּא כְּמֵאן דְּאָמַר בְּה"א בְּרָאם.

וְתַנִּינָן בְּסִפְרָא דְּחֻכְמָתָא רַבָּה דְּשְׁלָמָה, שְׁמָא דְּשְׁמִיטָה, מְטוּל שְׁזִיפָא, קַרְעוֹי דְּמִלְכָא, קוֹשְׁטִיזָא דְּאֵטִיל בֵּיהּ בְּחוֹתְמָא זַעֲרִתָא, לְמִשְׁלֵטָא תַּחְתּוֹי, שְׁנֶאֱמַר (שמות טו יא) מִי כְּמוֹכָה בְּאֵלִים ה'.

לשון הקודש

כמו אותו המוץ הנדף והנדרס לרגלים ולא נלנה לאחרים. ומשום כך לא נגזר במעשה בראשית אלא אות אחת משמו, והוא כמי שאמר בה"א בְּרָאם.

וְשִׁנִּינוּ בְּסִפְרֵי הַחֻכְמָה הַגְּדוּלָה שֶׁל שְׁלָמָה, שְׁמָה שֶׁל הַשְּׁמִטָה, מִשָּׂא שְׁזוּפָה קַרְעֵי הַמִּלְכָּה, הַמְּשַׁלְּהָ שֶׁהֵטִיל בָּהּ בְּחוֹתָם קָטָן, לְשַׁלֵּט תַּחְתּוֹי, שְׁנֶאֱמַר (שמות

טו) מִי כְּמוֹכָה בְּאֵלִים ה'.

שֵׁאִין כּוֹן בְּשִׁאֲרֵי הַבְּרִיּוֹת, כִּדֵּי לְנַסּוֹת בּוֹ אֶת הָאָדָם וְיִהְיֶה פְתָחוֹן פֶּה לְצַדִּיקִים, וְלֹא יִהְיֶה פְתָחוֹן פֶּה לְרָשָׁעִים.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, מִפְּנֵי מָה כְּתוּב ה' וְאַחַר כֵּן אֱלֹהִים? אֵלֶּא הַשֵּׁם שֶׁהוּא שְׁמוֹ מִפֶּשׁ, שֵׁם הַקְּיּוּם. נֶאֱמַר עַל הַנְּשָׁמָה, שֶׁהוּא בְּאָדָם, קִיּוּמָת. אֱלֹהִים, שֶׁהוּא שֵׁם מְשׁוֹתָף, נֶאֱמַר עַל הַגּוֹף, שֵׁשׁ בּוֹ שׁוֹתְפוֹת. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, שֵׁם הַקְּיּוּם גָּזִיר וְשִׁלְיָטָא,

אֶת הָאָדָם, לְרַבּוֹת כָּל הַכַּחוֹת שָׁבוּ. עָפָר מִן
הָאֲדָמָה, אָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם, תָּא חֲזוּ, הַיָּד יָכִיל
אִינְשׁ לְאַתְקִימָא בְּהַאי עֲלָמָא, דְּהָא אוּרִייתָא
אֶסְהִיד בְּהוּ דְּהוּא עֲפָרָא.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, עָפָר וְלֹא חוּמָר, דְּאֵלוּ הָוָה
מִחוּמָר, הָוָה יִתִּיר בְּקִיּוּמָא, דְּהָא בְּנִינָא
דְּאַתְבְּנִי מִחוּמָר קִיּוּמָא אִית לֵיהּ. אֲבָל עָפָר מִמָּשׁ,
לֹא יָכִיל לְאַתְקִימָא. הֲדָא הוּא דְכִתְיב, כִּי עָפָר
אַתָּה וְאֵל עָפָר תִּשׁוּב, לֹא אִיתְמַר כִּי חוּמָר אַתָּה.
אָמַר רַבִּי חֲנִינ, וְהָא כְּתִיב (איוב ד ט) אֶף שִׁכְנֵי כְּתִי
חָמַר אֲשֶׁר בְּעָפָר יְסוּדִם.

אָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם, פְּסוּקָא דָּא מְסִיעַ לָן, וְהוּא
נְאָמַר עַל הָעוֹלָם הַזֶּה, שְׂאִינּוּ כִּן בְּקִיּוּם.
דְּהָא כְּתִיב בְּבִנְי נִשְׂא, דִּי מְדַרְהוֹן בְּהַאי עֲלָמָא,

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

אֶת הָאָדָם - לְרַבּוֹת כָּל הַכַּחוֹת שָׁבוּ. עָפָר מִן הָאֲדָמָה - אָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם, בֵּא וּרְאֵה, אִיךָ יָכוֹל אִישׁ לְהִתְקַיֵּם בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂהַרִי הַתּוֹרָה מְעִידָה עָלָיו שֶׁהוּא עָפָר?

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, עָפָר וְלֹא חוּמָר, שְׂאֵלוּ הָיָה מִחוּמָר, הָיָה יוֹתֵר בְּקִיּוּם, שְׂהַרִי בְּנִינ שְׂנַבְנָה מִחוּמָר יֵשׁ לוֹ קִיּוּם, אֲבָל עָפָר

מִמָּשׁ לֹא יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם. זֶהוּ שְׂכַתוּב (בראשית א) כִּי עָפָר אַתָּה וְאֵל עָפָר תִּשׁוּב. לֹא נְאָמַר כִּי חוּמָר אַתָּה. אָמַר רַבִּי חֲנִינ, וְהַרִי כְּתוּב (איוב ד ט) אֶף שִׁכְנֵי כְּתִי חוּמָר אֲשֶׁר בְּעָפָר יְסוּדִם.

אָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם, הַפְּסוּק הַזֶּה מְסִיעַ לָנוּ, וְהוּא נְאָמַר עַל הָעוֹלָם הַזֶּה שְׂאִינּוּ כִּן בְּקִיּוּם, שְׂזֵה כְּתוּב בְּבִנְי אָדָם, שְׂמְדוּרִם

דְּבַנְיֵינִיהָ בְּטִינָא, וְהוֹאִיל דְּהָהוּא בְּנִינָא בְּטִינָא
 הוּא, וַיִּתְחַזֵּי לְקִיּוּמָא. מַאי חֲזִי לִיה לְיִסּוּדָא. כְּמָה
 דְּאֵת אָמַר ^(מ"א ה לא) אֲבָנִים גְּדוּלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת
 לְיִסּוּד הַבַּיִת. אֲבָל לָאוּ הָכִי בְּנִינָא תְּקִיפָא, דְּהוּא
 בְּנִינָא דְּטִינָא, וַיִּסּוּדָא הוּא עֲפָרָא, כְּגוֹן דָּא לָא
 לְחַזֵּי בְּקִיּוּמָא. חֲדָא הוּא דְּכְתִיב, אֶף שִׁכְנֵי בְּתֵי
 חֹמֶר אֲשֶׁר בַּעֲפֹר יִסּוּדִם, שְׂאִינּוּ שֶׁל קִיּוּם.

וַיִּפַּח בְּאַפּוֹ נְשָׁמַת חַיִּים וְגו', אֲזַרְיִיתָא אֶתְקַבְּלַת
 עַל אָדָם, חֲזוּ מַה דְּעֵבֵד בְּרַ נֶשׁ דָּא,
 דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא יְהִיב בֵּיה נְשָׁמַתָּא קְדִישָׁא,
 לְמִיֵּתֵב לִיה חַיִּין לְעֵלְמָא דְּאֵתִי, וְהוּא בְּחוּבְתִיה,
 אֶתְחַזֵּר לְהֵהִיא נַפְשָׁא חַיִּיתָא, דְּהוּא נַפְשָׁא
 דְּבַעֲרָתָא, דְּאַפִּיקַת אֶרְעָא לְבַעֲרָתָא וְלְחַיִּיתָא.
 חֲדָא הוּא דְּכְתִיב, תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ.
 וּמֵאֵן הוּא מִינָהּ, בְּהֵמָה וְרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ.

לשון הקודש

וַיִּפַּח בְּאַפּוֹ נְשָׁמַת חַיִּים וְגו' (בראשית א) —
 התורה קובלת על האדם: ראו מה
 שעשה בן אדם זה, שהקדוש ברוך הוא
 נתן בו נשמה קדושה לתת לו חיים
 לעולם הבא, והוא כחטאו חזר לאותה
 נפש חיה, שהיא נפש בהמה שהוציאה
 הארץ לבהמה ולחיה. והו שכתוב (שם א)

בעולם הזה, שבנינו בטיט, והואיל ואותו
 הבנין בטיט הוא וראוי לקיום, מה ראוי
 לו ליסוד? כמו שנאמר (מלכים-א ה) אבנים
 גדולות אבנים יקרות ליסוד הבית. אבל
 אינו כן הבנין החזק, שהוא בנין של טיט
 והיסוד הוא עפר, משום כך לא יהיה
 בקיום. והו שכתוב אף שכני בתי חמר
 אשר בעפר יסודם, שאינו של קיום.

אָמַר רַבִּי חֵיִיא, בֵּא וּרְאֵה וַיַּעַשׂ הָאָדָם לְנֶפֶשׁ
 חַיָּה לֹא נֵאמַר, אֲלֵא וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ
 חַיָּה, הוּא מַעְצָמו חוֹר לְאוֹתוֹ כַּח הַבְּהֵמִית, הַנְּגוֹר
 מִן הָאָדָמָה, וְעוֹב כַּח הַנְּשָׁמָה הַגּוֹזְרָה מְלַמְעֵלָה,
 וְנוֹתֵנָת חַיִּים לְבַעֲלֶיהָ.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, נַחְזוֹר אֲנִן לְמֵאֵי דְשָׂרִינָן
 בְּקַדְמֵיתָא. (ישעיה מ"ב ה) כַּח אָמַר הָאֵל ה' ^ה
 בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם. בְּרָא גּוֹף שְׁלָהֶם מֵאֵין,
 וְאַחַר כֵּן נָטָה אוֹתָם כְּאֵהֶל. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (שם)
 מ כ"ב) וַיִּמְתָּחֶם כְּאֵהֶל לְשַׁבֵּת. רַב הוּנָא אָמַר
 מֵהַכָּא, (שם) הַנוֹטָה כְּדוֹק שָׁמַיִם.

רוֹקַע הָאָרְצַן וְצֹאצְאֵיהָ, ר' יִצְחָק אָמַר, הַתְּפִשֵּׁט
 בָּהּ כָּל הַצּוֹרוֹת וְהַכַּחוֹת שָׁבָה. שְׁנֵאמַר,
 נָתַן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ, לְאַחַר שֶׁהִיא עֹשֶׂתָה הַגּוֹף,

לשון הקודש

שֶׁהַתְּחִלָּה בְּרֵאשִׁית, (ישעיה מ"ב) כַּח אָמַר
 הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם. בְּרָא גּוֹף
 שְׁלָהֶם מֵאֵין, וְאַחַר כֵּן נָטָה אוֹתָם כְּאֵהֶל.
 זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שם מ) וַיִּמְתָּחֶם כְּאֵהֶל לְשַׁבֵּת.
 רַב הוּנָא אָמַר מֵכָאן, הַנוֹטָה כְּדוֹק שָׁמַיִם.
 רֹקַע הָאָרְצַן וְצֹאצְאֵיהָ (שם מ"ב) - רַבִּי יִצְחָק
 אָמַר, הַתְּפִשֵּׁט בָּהּ כָּל הַצּוֹרוֹת וְהַכַּחוֹת
 שָׁבָה. נָתַן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ - לְאַחַר

מִינָהּ? בְּהֵמָה וְרֶמֶשׂ וְחַיָּוִתוֹ אָרְצַן לְמִינָהּ.
 אָמַר רַבִּי חֵיִיא, בֵּא וּרְאֵה, וַיַּעַשׂ הָאָדָם
 לְנֶפֶשׁ חַיָּה לֹא נֵאמַר, אֲלֵא וַיְהִי הָאָדָם
 לְנֶפֶשׁ חַיָּה, הוּא מַעְצָמו חוֹר לְאוֹתוֹ כַּח
 הַבְּהֵמִית הַנְּגוֹר מִן הָאָדָמָה, וְעוֹב כַּח
 הַנְּשָׁמָה הַגּוֹזְרָה מְלַמְעֵלָה וְנוֹתֵנָת חַיִּים
 לְבַעֲלֶיהָ.
 אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, נַחְזוֹר אֲנִן לְמָה